

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำบริเวณชายแดน:
กรณีศึกษา อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

สุจิตรรตรา ฤทธิสกุลชัย

วิทยาลัยการศึกษามุกดาหาร มมส

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากวิทยาลัยการศึกษามุกดาหาร

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

งบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2563

บทคัดย่อ

การพัฒนาศักยภาพการจัดการพื้นที่ชายแดนทางด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของอำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาของการดำเนินงานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อลดความเหลื่อมล้ำบริเวณดังกล่าว 2) เพื่อจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำบริเวณชายแดน

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้เข้าร่วมได้แก่ นายอำเภอ, ปลัดอาวุโส, ปลัดอำเภอ, นักพัฒนาชุมชน, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, และผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ซึ่งการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจนนำไปสู่จากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตลอดจนข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า อำเภอห้วยน้ำใหญ่เป็นอำเภอขนาดเล็ก จากการลงพื้นที่สำรวจสภาพภูมิศาสตร์พบว่า อำเภอห้วยน้ำใหญ่มีศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเป็นพื้นที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษอีกด้วย รวมทั้งมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามพื้นที่ดังกล่าวยังมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น การคมนาคมยังไม่สะดวกเท่าที่ควร, การลักลอบค้ายาเสพติด, สาธารณูปโภคยังไม่เพียงพอ, และสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

ดังนั้น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ทั้งนี้ ทุกภาคส่วนทั้งรัฐและเอกชนต้องลงมือลงใจกันอย่างจริงจัง โดยร่วมมือกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สร้างประโยชน์และสร้างความแข็งแกร่งด้านสังคม เศรษฐกิจ โดยยังคงรักษาความเป็นรากเหง้าวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ความเหลื่อมล้ำ, อำเภอห้วยน้ำใหญ่, จังหวัดมุกดาหาร

Abstract

The research was highlighted to the Sustainable Tourism Development for Decreasing the Inequality at Frontier: Case Study of Wan Yai District, Mukdahan Province. This research conducted to qualitative method. The objectives were: 1) To study the problems of tourism management in order to decrease the inequality at the border. 2) To create the handbooks of tourism route in this area and 3) to suggest the pathways of sustainable tourism management to this district.

The collective data was focused group; such as, District Chief, Deputy District Chief, Senior Deputy District Chief, Subdistrict Headman, Village Headman, resort entrepreneurs, and home stay owners, etc. This process planned to analyze the problems or obstacles in this area toward sustainable tourism development. Moreover, the researcher suggested a sustainable tourism strategy for this area.

The results were found: WanYai district is a small district. Due to a field survey in this area, this organization has the potential abilities because of the variety of tourist places and a special economic zone. Nevertheless, there were many problems; for example, a drug trafficking, an inconvenient transportation, lack of infrastructures, and COVID-19 pandemic.

In sum, the sustainable tourism is a pathway to solve an income inequality. Hence, All of public and private sectors should handle this problem seriously towards the economic and social strengthening benefits and maintaining the traditional cultures in this area.

Keywords: Sustainable Tourism, Inequality, Wan Yai District, Mukdahan Province

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นการต่อยอดงานวิจัยที่มีชื่อว่า “การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดน: กรณีศึกษาอำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร” งานวิจัยนี้มีความโดดเด่นคือ การพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม (Eco-cultural Tourism) จะกลายเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างยั่งยืน และเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายรายได้ในท้องถิ่นอีกด้วย

ผู้วิจัยขอขอบคุณ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นายสมศักดิ์ บุญจันทร์ อำเภอ อำเภอห้วยน้ำใหญ่, ปลัดอาวุโส, ปลัดอำเภอ, กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจน นักพัฒนาชุมชนและเจ้าหน้าที่สำนักงานทุกท่าน ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ทีมผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ เจ้าของโฮมสเตย์ (พี่ชูและพี่เอ๋), ชาวบ้านอ.ห้วยน้ำใหญ่, และนักท่องเที่ยวทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และทำแบบสอบถาม เพื่อประกอบการทำวิจัย และนายณรงค์ศักดิ์ สุขประเสริฐ ที่ช่วยเหลือในการลงพื้นที่และจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวให้แก่พื้นที่ต่อไป

สุจิตตรา ฤทธิ์สกุลชัย

11 กุมภาพันธ์ 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพประกอบ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญ	1
โจทย์วิจัย	4
สมมติฐาน	5
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	7
กรอบแนวคิดการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	10

สารบัญ

	หน้า
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	30
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป	39
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดมุกดาหาร	39
สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดมุกดาหาร	54
ข้อมูลทั่วไปของอำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร	62
สถานที่ท่องเที่ยวที่สนใจในอำเภอห้วยน้ำใหญ่	68
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย	85
การจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวออนไลน์	92
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	100
สรุปผลการศึกษา	100
อภิปรายผล	103
ข้อเสนอแนะ	104
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	115
ประวัติผู้วิจัย	120

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่	
3.1 พื้นที่และเขตการปกครอง จำแนกรายอำเภอ	44
3.2 ศาสนสถาน พระภิกษุและสามเณร จังหวัดมุกดาหาร แยกรายอำเภอ พ.ศ. 2561	44
3.3 มูลค่าการค้าชายแดนด้านจังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2560 – 2562	50
3.4 มูลค่าการค้าผ่านแดนด้านจังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2560-2562	51
3.5 มูลค่าการนำเข้า-ส่งออกสินค้า ด้านศุลกากรมุกดาหาร ประจำปีงบประมาณ 2564	51
3.6 สถิติสินค้าส่งออก-นำเข้า สูงสุด 10 อันดับ ด้านศุลกากรมุกดาหาร ประจำปีงบประมาณ 2564	52
3.7 การท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2559 – 2561	53
3.8 พื้นที่อำเภอห้วยน้ำขาวใหญ่ที่อยู่ในเขตการจัดตั้งเศรษฐกิจพิเศษ	68

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มมส

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพที่	
1.1 กราฟแสดงรายได้การท่องเที่ยวรายจังหวัดในพ.ศ. 2561	1
1.2 จังหวัดมุกดาหารมีความเหลื่อมล้ำของรายได้มากที่สุดเป็นอันดับ 3 ของประเทศ	3
1.3 ที่ตั้งอำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร	4
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	8
3.1 การตั้งหลักเมืองจังหวัดมุกดาหาร	40
3.2 ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดมุกดาหาร	41
3.3 แผนที่จังหวัดมุกดาหาร	42
3.4 ประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมุกดาหาร	45
3.5 การพ่อนภูไท	46
3.6 งานประเพณีแข่งเรือออกพรรษา	47
3.7 รายงานประมาณการเศรษฐกิจจังหวัดมุกดาหาร	50
3.8 วัดรอยพระพุทธบาทภูมโนรมย์	55
3.9 หอแก้วมุกดาหารเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก	57
3.10 จุดชมวิวสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 2	58
3.11 ตลาดอินโดจีน มุกดาหาร	59
3.12 ตลาดอินโดจีน มุกดาหาร	59
3.13 อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ	60
3.14 อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ	60
3.15 ที่ตั้งอำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร	63
3.16 แก่งกะเบา	69
3.17 แก่งกะเบา	69
3.18 อนุสรณ์สถานท่านหนุ่ยอีก พุมสะหวัน	70
3.19 อนุสรณ์สถานท่านหนุ่ยอีก พุมสะหวัน	70
3.20 วัดพระศรีมหาโพธิ์	71
3.21 วัดพระศรีมหาโพธิ์	71

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า	
3.22	อาคารที่ว่าการอำเภอหลังเดิม	72
3.23	อาคารที่ว่าการอำเภอหลังเดิม	72
3.24	สักการสถานพระมารดาแห่งมรณะสักขีสองคอน (วัดสองคอน)	73
3.25	สักการสถานพระมารดาแห่งมรณะสักขีสองคอน (วัดสองคอน)	73
3.26	พระอัครสังฆราชอันตน วีระเดช ใจเสรี	75
3.27	ศาลเจ้าปู่นามวงศ์	76
3.28	ผู้สูงอายุทำกิจกรรม บริเวณศาลเจ้าปู่นามวงศ์	76
3.29	บ่อน้ำส้างคำ	77
3.30	บ่อน้ำส้างคำ	77
3.31	วัดป่าวิเวก	78
3.32	วัดป่าวิเวก	78
3.33	วัดลัญจิวัดวัน	80
3.34	วัดลัญจิวัดวัน	80
3.35	วัดมโนภิรมย์	81
3.36	วัดมโนภิรมย์	81
3.37	หาดมโนภิรมย์	83
3.38	หาดมโนภิรมย์	83
3.39	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านสองคอน	84
3.40	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านสองคอน	84
4.1	แผนที่และบรรยากาศโฮมสเตย์ริมแม่น้ำโขง	86
4.2	แผนที่และบรรยากาศโฮมสเตย์ริมแม่น้ำโขง	86
4.3	การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณแก่งกะเบา	87
4.4	การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณแก่งกะเบา	87
4.5	โครงการ รถไฟฟ้าทางคู่สายใหม่ บ้านไผ่-มหาสารคาม-ร้อยเอ็ด-มุกดาหาร-นครพนม	89

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพที่	
4.6	กิจกรรมแห่ดาวที่วัดสองคอน 90
4.7	กิจกรรมแห่ดาวที่วัดสองคอน 90
4.8	แผนที่ตั้งสถานที่ท่องเที่ยว.ห้วยน้ำใหญ่ จ.มุกดาหาร 93
4.9	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 94
4.10	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 94
4.11	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 94
4.12	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 94
4.13	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 95
4.14	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 95
4.15	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 95
4.16	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 95
4.17	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 96
4.18	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 96
4.19	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 96
4.20	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 96
4.21	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 97
4.22	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 97
4.23	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 97
4.24	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 97
4.25	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 98
4.26	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์) 98

สารบัญภาพประกอบ

		หน้า
ภาพที่		
4.27	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์)	98
4.28	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์)	98
4.29	แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว(โบชัวร์)	99
5.1	การปิดด่านประเพณีทุกวันอาทิตย์บ้านสองคอน เพื่อป้องกันโควิด-19	102

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มมส